

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ

Αθανάσιος Καραθανάσης

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ : Πατριαρχική Ακαδημία, Μεγάλη του Γένους Σχολή

Ο πρώτος Πατριάρχης του δουλεύοντος Γένους Γεννάδιος Σχολάριος ίδρυσε τό 1454 επί τών έρειπίων τής Κωνσταντινουπόλεως τήν Πατριαρχική Σχολή, άργότερα γνωστή καί ως Πατριαρχική Ακαδημία ή Μεγάλη του Γένους Σχολή ή Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Είναι ή μεγαλύτερη πράξη τής Πατριαρχείας του Γενναδίου, καθώς ή Σχολή αυτή συνέχισε τήν πνευματική πορεία του Γένους, τήν παράδοση του άλωθέντος Βυζαντίου, μολοντί ο ιστορικός τής Μεγάλης του Γένους Σχολής, άείμνηστος σεβαστός φίλος καί διδάσκαλος Τ. Α. Γριτσόπουλος, ύπεστήριξε ότι θά ήταν χιμαιρικόν νά τήν θεωρεΐ κανείς συνέχεια τής Βυζαντινής.¹ Άργότερα, παραδέχεται, ο αυτός έρευνητής, ότι ή όργάνωσή της μπορούσε νά συγκριθεΐ ως «όμοίωμα τών τελευταίων βυζαντινών χρόνων»². Για τήν πρώτη, καί δυσχερή, περίοδο τής λειτουργίας της, όλίγα γνωρίζουμε, άλλ' ή συνέχειά της ως

¹ Τ. Α. Γριτσόπουλος, *Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή*, έκδ. τής έν Αθήναις Φιλεκπαιδευτικής Έταιρείας, άριθ. 37, τ. Α', Αθήναι 1966, σ. 71. Τό έργο αυτό είναι δίτομο, ο δεύτερος τόμος κυκλοφορήθηκε τό 1971, έπανεκδόθηκε μέ τήν φωτομηχανική έκδοση από τον Σύνδεσμο τών έν Αθήναις Μεγαλοσχολιτών. Σύνολο σελίδων 1.000. Πολλές ένδιαφέρουσες ανακοινώσεις για τήν Μεγάλη του Γένους Σχολή περιέχονται στα Πρακτικά του Συνεδρίου *Η Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή, Ιστορία καί Προσφορά*, Αθήνα 30 Νοεμβρίου 2002, έκδ. Έταιρεία Μελέτης τής καθ' ήμάς Άνατολής, Αθήνα 2004. Η τιμή του Οικουμενικού Πατριαρχείου καί τών όμογενών τής Βασιλευούσης άποτυπώνεται στο έργο του καθηγητού Β. Θ. Σταυρίδη, *Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή (ΠΜΓΣ) 550 χρόνια από τήν ίδρυσίν της (1454-2004), Οί Τρεις Ιεράρχαι καί ή Σχολή*, έκδ. άφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005. Τήν παράδοση τής Σχολής, καί τήν εϋγνωμοσύνη τών μαθητών της προς αυτήν, συνεχίζει ο έν Αθήναις Σύνδεσμος τών Μεγαλοσχολιτών που έκδίδει από τό 1997 τό περιοδικό λόγου καί τέχνης *Η Δεξαμενή*.

² Ο.π., 72.

τά τέλη τουλάχιστον του 19ου αί., δικαιολογεί ότι πράγματι υπήρξε η Μεγάλη του Γένους Σχολή. Σήμερα τό επιβλητικό κτήριο της Μεγάλης του Γένους Σχολής, πού ή ανέγερσή του έλαβε τέλος τό 1882, γύρω στά 200 μέτρα από τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, δεσπόζει του Κερατίου Κόλπου. Τό πρώτο κτήριο της Σχολής, από τήν ίδρυσή της δηλ., ακολούθησε τίς μετακινήσεις του Πατριαρχείου. Οί πληροφορίες για τόν πρώτο καιρό της λειτουργίας της καί τήν θέση της φέρουν νά στεγαζόταν ή Σχολή έντός του Πατριαρχείου ή τουλάχιστον κοντά σ' αυτό. Τό 1661 στεγαζόταν, όμως, στό κτήριο του ευεργέτου Μανολάκη Καστοριανού στό Μετόχιο του Παναγίου Τάφου, κοντά πάλιν, στό Πατριαρχείο³. Ο σημερινός επισκέπτης της Βασιλευούσης μπορεί νά φαντασθεί, λίγο πρίν ανέλθει στό Φανάρι, τόν χώρο όπου υπήρχαν τά κτήρια αυτά. Σώζονται, άλλωστε, όρισμένα φαναριώτικα κτίσματα στην περιοχή αυτήν. Αργότερα, τόν 18ο αί., τό μέσο τμήμα της Σχολής στεγαζόταν στην οίκία του Κριτία, καί πάλιν κοντά στό Φανάρι⁴, ένώ τό άνωτερο, σε οίκία εύρισκομένη έντός της Πετρίου Πύλης⁵. Τό 1780 κατεδαφίσθηκε ή οίκία Κριτίου καί οικοδομήθηκε νέο κτήριο για τίς ανάγκες της Σχολής⁶. Οί επιδημίες, ίσως καί οί θερμοκρασίες του θέρους, ίσως καί από άλλες αιτίες, επέβαλλαν καί άλλες μετακινήσεις της Σχολής στον Βόσπορο, τήν Ξηροκρήνη, τό Μέγα Ρεύμα άκόμη καί στά Πριγκηπόννησα, ώσ-που τελικώς, από τό 1882, ή Σχολή άρχισε νά λειτουργεί ως σήμερα στό επιβλητικό κτήριό της.⁷

Στήν Ξηροκρήνη (Κουρουτσεσμέ) του Βοσπόρου, κατά τόν Τ. Α. Γριτσόπουλο, ή Σχολή έγκαταστάθηκε στον ήγεμονικό οίκο των Μαυροκορδάτων. Έκει γύρω υπήρχαν καί άλλα φαναριώτικα άρχοντικά⁸. Στήν Ξηροκρήνη ή Σχολή λειτούργησε κατά τίς περιόδους 1804-1825 καί 1836-1849, ένώ στό μεσοδιάστημα 1825-1836 στεγαζόταν στην παράλια οίκία Χατζή Παναού.⁹ Μετά τό 1849 επανήλθε στό Φανάρι καί από τό 1882 στό σημερινό λαμπρό κτήριό της.

³ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, τ. Α', 272.

⁴ *Ο.π.*, 450-451.

⁵ *Ο.π.*, 383-384.

⁶ *Ο.π.*, 452.

⁷ *Ο.π.*, 384, 45. Για τό Μ. Ρεύμα βλ. Β. Θ. Σταυρίδης, *Ιστορία του Μεγάλου Ρεύματος*, έκδ. άφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2011. Έδώ είχαν τά άρχοντικά τους γνωστές φαναριωτικές οικογένειες (Μουσοῦροι, Σουτσοι, Μαυρογένηδες).

⁸ *Ο.π.*, τ. Β', 5. Η περίοδος της Ξηροκρήνης, κατά τόν Τ. Α. Γριτσόπουλο, άνοιξε νέους δρόμους στα παιδευτικά πράγματα της Κπόλεως.

⁹ *Ο.π.*, τ. Β', 134-135.

Ἡ ἀνέγερση τοῦ κτηρίου αὐτοῦ ὀφείλεται σέ πρωτοβουλία τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' (α' πατριαρχία 1878-1884), στίς προσπάθειες τοῦ τότε σχολάρχου Φιλοθέου Βρυεννίου (1867-1875) καί στόν Γεώργιο Ζαρίφη, πού κάλυψε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς δαπάνης μαζί μέ τήν Μονή Βατοπαιδίου καί ἄλλους ὁμογενεῖς τῆς Βασιλευούσης. Ὁ ἀρχιτέκτων Κ. Δημάδης ἐξέπονησε τά σχέδια τῆς Σχολῆς¹⁰. Ἡ Σχολή, ἀφοῦ γνώρισε δόξες καί ἔδωσε στό Γένος, ἀπό τῆς ἰδρύσεώς της, πλῆθος λογίων, κληρικῶν, ἐπιστημόνων, διδασκάλων, καθηγητῶν, στίς ἡμέρες μας δυστυχῶς εὐρίσκεται σέ παρακμή, ἀλλά πάντοτε μέ ἀγαθές ἐλπίδες γιά τήν μελλοντική της πορεία.

Ένας ἀπό τούς μαθητές τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ὑπῆρξε ὁ Γεώργιος Βαΐτσης (Ψύρρης) ἀπό τήν γραφική Κουκουράβα, χωρίο κείμενο στούς πρόποδες τοῦ Πηλίου πρὸς τήν πλευρά τῆς Μακρυνίτσας. Εἶχε γεννηθεῖ τό 1862 καί ἀνήκε σέ σχετικῶς εὐκατάστατη οἰκογένεια, πού τόν ἀπέστειλε γιά σπουδές στήν Κπολη, στήν Πατριαρχική Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἀπό τήν ὁποία ἀπεχώρησε τόν Μάρτιο τοῦ 1882. Ὁ τότε Σχολάρχης Γρηγόριος Παλαμᾶς σέ ἔγγραφό του, ἀπό 29 Μαρτίου 1882, πιστοποιοῦσε ὅτι παρακολούθησε τακτικῶς καί ἐπιμελῶς τά διδασκόμενα μαθήματα σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα ὡς τήν πέμπτη τάξη (συμπεριλαμβανομένης), πού ἰσοδυναμοῦσε μέ τήν β' τάξη τῶν ἐν Ἑλλάδι Γυμνασίων. Στίς δημόσιες ἐξετάσεις ἀξιώθηκε τοῦ βαθμοῦ πάνυ καλῶς. Τό πιστοποιητικό συνέταξε καί συνυπέγραψε ὁ Γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Ἄν. Χουρμουζιάδης¹¹.

Τό 1890 ὁ Γ. Βαΐτσης ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη καί τό παραπάνω πιστοποιητικό ἐπικύρωσαν μέ ἡμερομηνία 24 Ἰουνίου 1890 ὁ τότε σχολάρχης Ἄρχιμ. Μ. Κλεόβουλος καί ὁ τότε γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Β. Δ. Καλλιφρων. Στό κάτω μέρος τοῦ Πιστοποιητικοῦ τό προξενικό γραφεῖο τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας ἐπικύρωνε τό γνήσιο τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Σχολάρχου τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Ἄρχιμ. Μ. Κλεοβούλου.

Ἡμερομηνία ἐπικυρώσεως: *Ἐν Πέραν τῇ 27 Ἰουνίου 1890*, μέ δυσανάγνωστη ὑπογραφή τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Προξενείου.

Ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς, ἐκ Θεσσαλονίκης, διαδέχθηκε τόν Ἰω. Ἀναστασιάδη, πού χειροτονήθηκε μητροπολίτης Καισαρείας, τήν 5 Ἰουνίου 1878,

¹⁰ Γριτσόπουλος, *ὁ.π.*, τ. Β', 269-280.

¹¹ Τό πιστοποιητικό ἐκδίδεται στό Παράρτημα τῆς παρουσίας. Τό πιστοποιητικό αὐτό, καθὼς καί *Τετράδιο Καθαρῶν Ἐξηγήσεων*, γιά τό ὅποιο ὁ λόγος στήν συνέχεια, ἀνήκαν στήν θυγατέρα τοῦ Ἑρασμία Βαΐτση-Παπαεμμανουήλ (1907-2006), μητέρα τῆς συζύγου μου.

ένω εύρισκόταν στό Παρίσι¹². Είχε σπουδάσει στήν Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης¹³. Θεωρεῖται ἐργατικός, καί μόχθησε γιά τήν ἐσωτερική λειτουργία τῆς Σχολῆς, χωρίς, ὅμως, νά ἀποφύγει τούς ἀναχρονισμούς. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του ἄρχισε ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ μεγαλοπρεποῦς κτηρίου τῆς Σχολῆς κοντά στό Φανάρι, αὐτοῦ δηλ. πού σώζεται ὡς σήμερα. Δίδαξε ἐπί δεκαετία, ἤτοι ὡς τό 1888, ὅποτε παραιτήθηκε γιά λόγους υἰείας καί μετέβη γιά θεραπεία στήν Εὐρώπη (Γενεύη) καί τελικῶς στό Παρίσι, ὅπου καί πέθανε, κληροδοτώντας στήν Σχολή 20.000 φράγκα. Στήν Σχολή δίδασκε τό μάθημα τῶν Ὀρθοσκευτικῶν. Τό πρῶτο, κιόλας, ἔτος τῆς διευθύνσεως τῆς Σχολῆς συνέταξε ἀναλυτική ἔκθεση γιά τά διδασκόμενα μαθήματα στίς ὀκτώ τάξεις¹⁴.

Ὁ γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Ἀν. Χουρμουζιάδης δίδασκε στήν Πατριαρχική Σχολή Ἑλληνικά κατά τό ἔτος 1886-1886 μέ μισθό 16,87 τουρκ. λίρες, ὅπως καί ὁ ἕτερος γραμματεὺς τοῦ ἔτους 1890 τοῦ ἀνωτέρω πιστοποιητικοῦ Β. Δ. Καλλίφρων μέ μισθό 18,81 τουρκ. λίρες¹⁵.

Ὁ Ἀναστ. Χουρμουζιάδης (1824-1895) καταγόταν ἀπό τίς Μέτρες,¹⁶ σπούδασε στήν Μεγάλη Σχολή στόν Κουρουτσεσμέ καί στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Στήν Σχολή δίδασκε ἀπό τό 1848-1895, καί στό Ἰωακείμιο Παρθεναγωγεῖο¹⁷ τό 1882-1883 καί 1894-1895 Ἑλληνικά καί Ἀριθμητική, σέ σχολεῖα τῆς Θράκης καί στήν Ἑλληνική Σχολή Τραπεζοῦντος.

¹² Τά σχετικά μέ τήν σχολαρχία του περιλαμβάνονται στίς σ. 237-268 τοῦ Β' τόμου τοῦ βιβλίου τοῦ Τ. Α. Γριτσόπουλου, *Πατριαρχική Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή*.

¹³ Β. Θ. Σταυρίδης, *Ἡ Ἱερά Θεολογική Σχολή τῆς Χάλκης*, ἐκδ. ἀφῶν Κυριακί-δη, Θεσσαλονίκη 1988, 253-ἀπεφοίτησε τό 1860. Βλ. Ἰω. Μπάκας, «Γρηγόριος Παλαμᾶς, Σχολάρχης τῆς Μεγάλης Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, προσωπογραφικά ἐνός Θεσσαλονικέως κληρικοῦ» στόν τόμο *Χριστιανική Μακεδονία, Θεσσαλονίκη-Κπολις*, Θεσσαλονίκη Δεκ. 2000 (ὑπό ἐκδοση). Κατά τόν συγγραφέα ὁ Γρηγόριος Παλαμᾶς καταγόταν ἀπό τό Ἀσβεστοχώρι τῆς Θεσσαλονίκης, τά σχολεῖα τοῦ ὁποῦ βοήθησε ἀργότερα, ἔκαμνε τίς πρῶτες σπουδές του στήν Ἁγιοταφική Ἀδελφότητα, καθῶς, μετὰ τό θάνατο τῶν γονέων του, ἡ μάμμη του μοναχή Ἄννα, τόν κάλεσε κοντά της στό Ἱεροσόλυμα. Τά σπουδαιότερα ἔργα τοῦ ἦσαν: *Ἱεροσολυμιάς* (1862), *Ὁρθόδοξος Χριστιανική Ἠθική, Στοιχειώδης Λειτουργική*.

¹⁴ Ἡ ἔκθεση ἐκδόθηκε σέ ἰδιαίτερο τεῦχος *Ἐκθεσις τῆς καταστάσεως τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς κατά τό σχολικόν ἔτος 1878-1879*, ἐν Κπόλει 1879.

¹⁵ Γριτσόπουλος, *ὁ.π.*, τ. Β', 280.

¹⁶ Γριτσόπουλος, *ὁ.π.*, 285. Γιά τίς Μέτρες βλ. καί τήν διδακτορική διατριβή τοῦ Πασχ. Βαλσαμίδη, *Ἡ Μητρόπολη Μετρῶν καί Ἀθύρων*, ἐκδ. Ἰ. Μητρόπολις Δέρκων-Ἄντ. Σταμούλης, Θεσσαλονίκη 2007.

¹⁷ Γιά τό Ἰωακείμιο Παρθεναγωγεῖο βλ. Ἀναστ. Κ. Ἰορδάνογλου, *Τό Ἐθνικόν Ἰωακείμιον Παρθεναγωγεῖον Κωνσταντινουπόλεως 1882-1988*, ἐκδ. Ι.Μ.Χ.Α., Θεσσαλονίκη 1989, 47,

Διάδοχος του Γρηγορίου Παλαμά στην διεύθυνση της Σχολής ήταν ο αρχιμανδρίτης Μιχ. Κλεόβουλος, αυτός δηλ. πού επικυρώνει στις 27 Ιουνίου 1890, τό πιστοποιητικό του Γεωργίου Βαϊτζή. Ο Μιχ. Κλεόβουλος είχε γεννηθεί στην Άδριανούπολη τήν 14 Σεπτεμβρίου 1848, σπούδασε επί τριετία στην Ζωσιμαία Σχολή των Ίωαννίνων (1862-1867)¹⁸ και ακολούθως στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης, απ' όπου άπεφοίτησε τό 1869 και χειροτονήθηκε διάκονος τό 1871. Δίδαξε στην Κίο (1871-1872), στην Έμπορική Σχολή Χάλκης (1872-1876), σπούδασε, έπειτα, στό Πανεπιστήμιο Άθηνών και σε εύρωπαϊκά Πανεπιστήμια (Μόναχο, Λειψία, Χάλλη Τυβίγγη) και έλαβε από τήν Τυβίγγη διδακτορικό δίπλωμα στην Φιλοσοφία (1883). Κατά τήν επιστροφή του στην Κπολη προσελήφθη τό 1883 ως καθηγητής στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και κατόπιν αρχιμανδρίτης. Στην Χάλκη δίδαξε εξηγητική των Άγίων Γραφών και Χριστιανική Ήθική ως τό 1888¹⁹. Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής ανέλαβε στις αρχές του 1889 και στην θέση αυτή παρέμεινε ως τήν 19 Φεβρουαρίου 1918, ήμερομηνία του θανάτου του. Δίδαξε, δηλ., επί μία όλόκληρη τριακονταετία. Επί Πατριάρχου Ίωακείμ Γ', τό 1901, άνηγορεύθη επίσκοπος Σάρδεων²⁰. Κατά τον Τ. Α. Γριτσόπουλο, ο Κλεόβουλος ήταν μορφή πνευματική και επιβλητική, άλλ' «άμειλίκτως συγκεντρωτικός».

Ο αυτός Τ. Α. Γριτσόπουλος γράφει ότι ήταν συντηρητικός και ότι ή παιδαγωγική μέθοδος του περιοριζόταν στην διά παντός τρόπου συσσώρευση όσον τό δυνατόν περισσοτέρων γνώσεων. Από τά λοιπά έπιτεύγματά του στην Σχολή άξια μνείας είναι ή έκδοση τό 1889 του πρώτου έντυπου Κανονισμού της Μεγάλης Σχολής²¹. Ακολούθησε ο νέος Κανονισμός του 1907²².

Ο Β. Καλλίφρων δίδασκε στην Μεγάλη Σχολή από τό έτος 1848, προσωρινώς τό 1875²³. Είχε διατελέσει γραμματεός της τό 1870. Τήν 14 Σεπτεμ-

111, 138. Τά τέσσερα παιδιά του Άν. Χουρμουζιάδη, Εύαν-θία, Χουρμούζης, Νέστωρ και Εύθυβούλης ήσαν όλα τους ίατροί. Ο ίδιος τιμή-θηκε από τήν αυτοκρατορική κυβέρνηση.

¹⁸ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 282 κέξ.

¹⁹ Β. Θ. Σταυρίδης, *δ.π.*, 195-198.

²⁰ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 283, όπου και ή λοιπή βιβλιογραφία για τον Μιχ. Κλεόβουλο και Σταυρίδης, *δ.π.*, 196-198.

²¹ Τόν όποιο άναλύει ο Τ. Α. Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 287-290.

²² *Ο.π.*, 306-310.

²³ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 187 και Β. Δ. Καλλίφρων, *Έναρκτήριος λόγος κατά τήν 16 Σεπτεμβρίου 1870, συνεκδομένος όμοῦ μέ τήν υπό άρχιμ. Φιλοθέου Βρυνενίου, Έκθεσιν της καταστάσεως της Μεγάλης του Γένους Σχολής από του σχολικού έτους 1867-1870, εν Κπόλει 1870.*

βρίου 1876 έξεφώνησε, κατά τήν έναρκτήρια τελετή του σχολικού έτους, λόγο, όπου αναφερόταν στην παλαιά μέθοδο διδασκαλίας μέ τήν Φυλλάδα, τήν Όκτώηχο, τό Ψαλτήριο, τόν Άπόστολο, τήν αύστηρή, μέχρι βασιανιστηρίων, διαπαιδαγώγηση, ώσπου στις άρχές του 19ου αι. εισήχθησαν ή άλληλοδιδασκτική μέθοδος, βιβλία άνθρωπολογίας, ψυχολογίας, ζωολογίας, φυσικής κλπ.²⁴ Αρχίζε, έτσι, ό πόλεμος μεταξύ παλαιάς και νέας παιδεύσεως. Τό 1887 δίδασκε Έλληνικά επί σχολαρχίας Κλεοβούλου. Τό 1888, μετά τήν παραίτηση του Γρηγορίου Παλαμά, άνέλαβε προσωρινώς τήν διεύθυνση τής Σχολής²⁵. Άπό τόν Τ. Α. Γριτσόπουλο χαρακτηρίζεται ως φωτεινό πνεύμα²⁶. Κατά τά έγκαίνια του Ίωακειμίου Παρθεναγωγείου, τόν Σεπτέμβριο του 1882, χαιρέτισε έκ μέρους τών καθηγητών τής Μεγάλης του Γένους Σχολής τήν έναρξη τών μαθημάτων τους²⁷.

Ό Γ. Βαΐτσης, όμως, είχε και άλλους δασκάλους. Τό 1882 είχε τελειώσει και τήν πέμπτη τάξη τής Μεγάλης Σχολής, έπομένως άρχισε τίς σπουδές του τό 1877, όταν σχολάρχης ήταν ό Ίωάννης Άναστασιάδης, πού είχε διαδεχθεί τόν Φιλόθεο Βρυνέννιο, όταν αυτός χειροτονήθηκε μητροπολίτης Σερρών²⁸.

Ό ίδιος, *Έκπαιδευτικά και Έκκλησιαστικά*, έν Κπόλει 1867, όπου πολλές ειδήσεις για τά σχολικά πράγματα τής Μεγάλης Σχολής. Ός διδάσκαλος από τό 1848 αναφέρεται από τόν Τ. Α. Γριτσόπουλο, *δ.π.*, 284.

²⁴ Ό λόγος δημοσιεύεται στού Ίωάννου Άναστασιάδου, *Έκθεσις τής καταστάσεως τής Μ. του Γένους Σχολής κατά τό σχολικόν έτος 1876-1877*, έν Κπόλει 1877, 7-23. Πρβλ. Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 221-222.

²⁵ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, 238.

²⁶ *Ο.π.*, 255.

²⁷ Ίορδάνογλου, *Τό Ίωακειμειον*, 24.

²⁸ Ό Φιλόθεος Βρυνέννιος (1833) γεννήθηκε στά Ταταύλα, κατ' άλλους στό Βαφεοχώρι. Σπούδασε στην Θεολογική Σχολή τής Χάλκης, προστατευόμενος του Κυζίκου Ίωακειμ, έπειτα Πατριάρχου Ίωακειμ Β'. Τό 1856 (ή 1855) χειροτονήθηκε διάκονος και από τόν σχολάρχη Κωνσταντίνο Τυπάλδο ονομάσθηκε Βρυνέννιος. Μέ ύποτροφία του κληροδοτήματος Γ. Ζαρίφη σπούδασε στην Γερμανία Θεολογία και Φιλοσοφία (Λειψία, Βερολίνο, Μόναχο) τήν περίοδο 1856-1861. Τήν περίοδο 1861-1867 δίδαξε στην Χάλκη. Άνανεωτικός ήλθε σε σύγκρουση μέ τόν Διδάσκαλό του, και ήγήτη τής συντηρητικής παρατάξεως, Κ. Τυπάλδο. Διετέλεσε σχολάρχης τής Μεγάλης του Γένους Σχολής (4 Δεκ. 1867-30 Αύγ. 1875), μέλος και έφορος πολλών επιτροπών, τιμήθηκε από τήν έλληνική κυβέρνηση, συμμετείχε στην μεγάλη σύνοδο του Φαναρίου τό 1872 για τό βουλγαρικό ζήτημα. Τήν 7 Αύγούστου 1875 έξελέγη μητροπολίτης Σερρών, τήν 24 Αύγούστου 1877 Νικο-μηδείας, θέση πού κατείχε ως τό 1919, όποτε και παραιτήθηκε έφθυσχάζοντας στην Χάλκη, όπου και πέθανε τήν 18 Νοεμβρίου 1917 σε ήλικία 85 έτών. Ύπήρξε δεινός και πολυγραφώτατος έρευνητής, Βλ. Β. Θ. Σταυρίδης, *Η Ίερά Θεολογική Σχολή τής Χάλκης*, 69 -75 (όπου και ή έργογραφία του).

Ο Αναστασιάδης είχε γεννηθεί την 3 Μαΐου 1833 (1834) στο Ίντζέ Σού της Καππαδοκίας, όπου παρηκολούθησε τά έγκύκλια γράμματα προστατευόμενος του μητροπολίτη Καισαρείας Παΐσιου. Σπούδασε για ένα έτος (1851-1852) στην Μεγάλη του Γένους Σχολή και στην Θεολογική Σχολή της Χάλκης (1852-1856). Μετά μία μικρή διακοπή των σπουδών του άπεφοίτησε άριστοϋχος τό 1859. Μετά σύντομη επίσκεψη στο Άγιον Όρος και στα Ίεροσόλυμα, επέστρεψε στην Καππαδοκία και ανέλαβε διευθυντής της Ίερατικής σχολής του Τιμίου Προδρόμου (Φλαβιανά-Ζιζίνδερε), όπου και δίδαξε επί διετία (1861-1862). Ακολούθως μετέβη στην Άθήνα, όπου σπούδασε στην Φιλοσοφική και Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών την περίοδο 1862-1864, και συνέχισε τίς σπουδές του στην Εϋρώπη (Στρασβούργο, Χαϊδελβέργη, Γοτίγγη) την περίοδο 1864-1867. Όταν επέστρεψε στην Κπολη, διορίστηκε καθηγητής της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης την περίοδο 1867-1875, όπου και δίδαξε έκκλησιαστική ιστορία, έξηγητική και λατινικά. Τό 1872 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος από τον σχολάρχη Άγχιάλου Βασίλειο και άρχιμανδρίτης από τον Πατριάρχη Άνθιμο ΣΤ'. Τήν 14 Σεπτεμβρίου του 1875 διορίστηκε διευθυντής της Μεγάλης του Γένους Σχολής, όπου παρέμεινε επί τριετία (1875-1878)²⁹. Τήν 12 Μαΐου 1878 έξελέγη μητροπολίτης Καισαρείας, όπου ανέπτυξε σπουδαία δραστηριότητα σε θέματα παιδείας και φιλανθρωπίας ως τον θάνατό του (28 Άπριλίου 1902)³⁰.

Κατά την τριετή σχολαρχία του στην Μεγάλη του Γένους Σχολή δέν υπήρξαν μεταρρυθμίσεις, καθώς ό ίδιος ακολουθούσε τό πρόγραμμα πού είχε εισαχθεί από τον προκάτοχό του Φιλόθεο Βρυνέννιο. Έτσι ό Αναστασιάδης στράφηκε στο πρόβλημα του διδακτηρίου, στα οικονομικά, στην πειθαρχία και στην διανοητική ανάπτυξη των φοιτητών. Εϋτυχώς είχε άρχισει ή διαδικασία ανεγέρσεως του γνωστού έπιβλητικού κτηρίου μέ την άγορά του οικοπέδου και αυτό έδιδε άγαθές έλπίδες νά στεγασθεί ή σχολή σε κατάλληλο κτήριο και νά παύσει ή άπαράδεκτη κατάσταση για τους διδασκάλους και φοιτητές πού «έκάθηντο επί άπλών έδωλιών, κυ-πτοί γράφοντες επί των γονάτων, πόσοι άλλοι οϋδέ τοιαϋτα καθίσματα εύρίσκοντες ίσαντο όρθιοι επί

²⁹ Σταυρίδης, *ό.π.*, 147-150. Βλ. και Ίωάννης Αναστασιάδης, *Λογοδοσία της Μεγάλης Σχολής, σχολικά έτη 1876-1877 και 1877-1878*.

³⁰ Άθ. Έ. Καραθανάσης, *Καππαδοκία, Συμβολή στην ιστορία και τον πολιτισμό του Έλληνισμού της Μικράς Άσίας*, Δεϋτερη έκδοση άναθεωρημένη και έπαυξημένη, έκδ. άφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2008, 53, 133, 156, 194, 222, 257, 263, 267.

4 και 5 ώρας, μή δυνάμενοι γράψαι ἢ ση-μειῶσαι τῶν τῆς διδασκαλίας ἀξιοσημειώτων»³¹.

Ὁ Ἀναστασιάδης καί ὁ καθηγητικός σύλλογος τῆς Μεγάλης Σχολῆς ἀσχολήθηκαν ἐπί μακρόν μέ τό ζήτημα τῶν προφορικῶν καί γραπτῶν ἐξετάσεων, τόν τρόπο διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν κ.ἄ.³²

Στήν συνάφεια αὐτήν χαρακτηριστικό, καί χρήσιμο γιά τούς ἐρευνητές, εἶναι τετράδιο τοῦ Γ. Βαῖτση. Τό τετράδιο, πού εἶναι ἐσταχωμένο, φέρει καλλιγραφικῶς τόν τίτλο: Τετράδιον / τῶν Καθαρῶν Ἐξηγήσεων / τοῦ Γεωργίου Βαῖτζη / ὑπ' / Ἀριθμόν Μητρώου α^{ov} 1^{ov} / τῆ κε' Μαΐου Ἔτος 1878-1879ον / ἐν τῆ / Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῆ. Ἀριθμός φύλλων 55, γραμμένα σέ r^o, v^o + 4 φύλλα λευκά. Μετά τό ὄνομα Βαῖτση, γράφηκε μέ μολύβι τό ὄνομα Ψύρ(ρ)η, πιθανῶς δεύτερο ὄνομά του. Τά φύλλα δέν φέρουν ἀρίθμηση.

Ἀπό τά φφ. 1^r-7^v περιέχεται Ξενοφώντος / ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων Σωκράτους. / Ἐκ τοῦ α', δ', ε', στ' καί Ζ' κεφαλαίου. / Τά φφ. 7^v-22^r περιέχεται τό Βιβλίον Β'. Ἐκ τοῦ α', β', γ' καί ζ' κεφαλαίου. Τά φφ. 22^r-25^v τό Βιβλίον Γ'. Ἐκ τοῦ στ' κεφαλαίου. Τά φφ. 22^v-25^v Ξενοφώντος Οἰκονομικός, Βιβλίον α'. 25^v-31^r. Τά φφ. 31^r-34^r τό Κεφάλαιον Δ'. Τά φφ. 34^r-35^r τό Κεφάλαιον ΣΤ'. Τά φφ. 35^r-36^r τό Κεφάλαιον ΣΤ'. Τά φφ. 36^r-49^r τό Κεφάλαιον Ζ'. Τά φφ. 49^{r-v} τό Κεφάλαιον Ι'. Στό φ. 49^v δοκίμιο κονδυλίου μέ τήν λατινική ἀλφάβητο. Στό πρῶτο πρὸς τό τέλος τῶν φύλλων τοῦ τετραδίου, ἡ σημεῖωση: *Τῆ 16 Ἀπριλίου 1882 ἐν Μακρινήτση εἰς Κωνσταντινούπολιν.*

Καθηγητές τῶν ἑλληνικῶν ἦσαν οἱ Ἴω. Φιλαλήθης, ὁ Α. Χαρίλαος, ὁ Β. Καλλίφρων καί ὁ Ἄν. Χουρμουζιάδης.³³ Κατά τήν σχολαρχία τοῦ Γρηγορίου Παλαμά στήν δεύτερη τάξη, μεταξύ τῶν ἄλλων, διδάσκονταν τά Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφώντος καί στήν τρίτη τάξη *ἐπιστολογραφικαί ἀσκήσεις καί ἀνάγνωσις Ξενοφώντος*³⁴. Πιθανῶς ἓνας ἐκ τῶν παραπάνω καθηγητῶν δίδασκε ἑλληνικά στήν τάξη τοῦ Βαῖτση.

Ἐννοεῖται ὅτι οἱ φοιτητές τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἀντέγρα-φον τίς καθ' ὑπαγόρευση παραδόσεις τῶν καθηγητῶν τους.

³¹ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, τ. Β', 219.

³² Γριτσόπουλος, *δ.π.*, τ. Β', 220 καί σημ. 2.

³³ Γριτσόπουλος, *δ.π.*, τ. Β', 281.

³⁴ *Ο.π.*, τ. Β', 239.

Δίδουμε στήν συνέχεια, δείγματος χάρη, τήν πρώτη παράγραφο εκ τῶν Απομνημονευμάτων τοῦ Σωκράτους, Βιβλίον Α΄, κλπ.

Πολλάκις ἠπόρησα, μέ ποίους τινάς λόγους κατέπεισαν τούς Ἀθηναί-ους οἱ κατηγορήσαντες τόν Σωκράτην, ὅτι ἦτο ἄξιος νά καταδικασθῆ εἰς θάνατον ὑπό τῆς πόλεως... Πρῶτον μέν λοιπόν δέν ἐπίστευε τούς θεούς, τούς ὁποίους πιστεύει ἡ πόλις, ποίαν τινά μετεχειρίσθησαν ἀπόδειξιν, διότι φανερόν ἦτο ὅτι ἐθυσίαζε, πολλάκις μέν εἰς τήν οἰκίαν του, πολλάκις δέ ἐπί τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν· καί μαντικήν ὅτι μετεχειρίζετο φανερόν ἦτο ...

Τό πρωτότυπο κείμενο τοῦ Ξενοφῶντος ἔχει ὡς ἐξῆς :

Πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτέ λόγοις Ἀθηναίους ἐπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, ὡς ἄξιος εἶη θανάτου τῇ πόλει, ἢ μέν γάρ γραφή κατ' αὐτοῦ τοιάδε τις ἦν.

Πρῶτον δέν οὔν, ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεούς, ποίῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ; θύων τε γάρ φανερός ἦν πολλάκις μέν οἴκοι πολλάκις δέ καί ἐπί τῶν κοινῶν τῆς πόλεως βωμῶν καί μαντικῇ χρώμενος οὐκ ἀφανής ἦν.

Ἀπό τίς Καθαρές Ἐξηγήσεις ἀποσποῦμε τό ἐξῆς τμήμα τοῦ Τετραδίου τοῦ Γεωργίου Βαῖτση ἀπό τόν *Οἰκονομικό* τοῦ Ξενοφῶντος.

Ξενοφῶντος
Οἰκονομικός
Βιβλίον α΄

Ἦκουσα δέ ποτε αὐτόν καί περί οἰκονομίας τοιοῦτα νά ὀμιλῆ. Εἶπέ μοί, εἶπεν, ὡς Κριτόβουλε, ἄρά γε ἡ οἰκονομία τέχνης τινός ὄνομα εἶναι, καθῶς ἡ ἰατρική καί ἡ χαλκευτική καί ἡ τεκτονική; Μοί φαίνεται, εἶπεν ὁ Κριτόβουλος. Ἄρά γε καθῶς τούτων τῶν τεχνῶν δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἔργον ἐκάστης, τοιοῦτοτρόπως καί περί τῆς οἰκονομίας ἠθέλομεν δυνηθῆ νά εἴπωμεν τί εἶναι ἔργον αὐτῆς; Φαίνεται λοιπόν, εἶπεν ὁ Κριτόβουλος, ὅτι οἰκονόμου ἐμπείρου ἔργον εἶναι καλῶς νά διοικῆ τόν ἰδικόν του οἶκον.

Στό πρωτότυπο ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ἦκουσα δέ ποτε αὐτοῦ καί περί οἰκονομίας τοιάδε διαλεγομένου. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κριτόβουλε, ἄρα γε ἡ οἰκονομία ἐπιστήμης τινός ὄνομά ἐστιν, ὡσπερ ἡ ἰατρική καί καλκευτική καί τεκτονική;

Ἔμοι γε δοκεῖ, ἔφη ὁ Κριτόβουλος.

Ἦ καί ὡσπερ τούτων τῶν τεχνῶν ἔχοιμεν ἄν εἰπεῖν ὅ τι ἔργον ἐκάστης, οὕτω καί τῆς οἰκονομίας δυνάμεθα εἰπεῖν ὅ τι ἔργον αὐτῆς ἐστι;

Δοκεῖ γοῦν, ἔφη ὁ Κριτόβουλος, οἰκονόμου ἀγαθοῦ εἶναι εὖ οἰκεῖν τόν ἑαυτοῦ οἶκον.

Ἦ καί τόν ἄλλου δέ οἶκον, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ἐπιτρέποι τις αὐτῷ, οὐκ ἄν δύναίτο, εἰ βούλοιτο, εὖ οἰκεῖν, ὡσπερ καί τόν ἑαυτοῦ; ὁ μὲν γάρ τεκτονικήν ἐπιστάμενος ὁμοίως ἄν καί ἄλλω δύναίτο ἐργάζεσθαι ὅτιπερ καί ἑαυτῷ, καί ὁ οἰκονομικός γ' ἄν ὡσαύτως.

Ὁ Γεώργιος Βαΐτσης παρηκολούθησε στήν Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή καί τήν διδασκαλία τοῦ Β' Ἰσοκράτους πρὸς Δημόνικον Παραίνεις καί μέ ὠραία γραφή εἶχε ἀντιγράψει στήν νεοελληνική, καθαρεύουσα ἀσφαλῶς, μετὰ φραση τοῦ ἰσοκρατικοῦ κειμένου. Τό κείμενο γραμμένο σέ φύλλα τετραδίου ἐπιμελῶς ἐπικολλημένα μέ τά Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου «*Τοῦ αὐτοῦ*» *Περί τοῦ κατά Θεόν πολιτεύεσθαι καί εἰς τό «Στενή ἡ πύλη» κ.τ. καί Ἑρμηνεία τῆς Προσευχῆς τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»*.

Τό κείμενο τοῦ Ἰωάννου Χρυσσοστόμου περιέχεται στά ὀκτώ πρῶτα φύλλα τοῦ τετραδίου γραμμένα σέ recto, verso. Τό κείμενο τοῦ Ἰσοκράτους, στά ἐπόμενα ἑπτὰ φύλλα καί αὐτά γραμμένα σέ recto, verso. Γραφή φαιά, πολύ ἐπιμελημένη. Κατάσταση τετραδίου πολύ καλή. Ἀχρονολό-γητο.

Παραθέτουμε ἀπόσπασμα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου.

Πάσης μὲν θεοπνεύστου Γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις γίνεται εἰς τούς προσέχοντας διδασκαλία τῆς εὐσεβείας ἡ δέ σεβαστή Γραφή τῶν Εὐαγγελίων εἶναι ἀνωτέρα διά τήν ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν των, διότι τά λόγια τά ὅποια ἀναφέρονται εἰς αὐτά εἶναι διαταγαί Ἰψίστου βασιλέως· διά τοῦτο καί φοβερὰ τις τιμωρία φοβερίζει ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δέν φυλάττουσιν ἀκριβῶς τά ὅσα αὐτός εἶπε. Διότι ἐάν ἐκεῖνος ὅστις παραβαίνει τούς νόμους τῶν ἐπί τῆς γῆς ἀρχόντων ὑποφέρῃ ἀναπόφευκτον τιμωρίαν, πόσον περισσότερο καί ἀνυπόφορα βάσανα δέν θά παραδοθῇ ἐκεῖνος ὅστις παραβαίνει τάς προσταγὰς τοῦ ἐπουρανίου δεσπότη;

Στό πρωτότυπο τό παραπάνω απόσπασμα έχει ως εξής :

Περί τοῦ κατά Θεόν πολιτεύεσθαι, καί εἰς τό, Στενή ἡ πύλη, καί τά ἐξῆς·
καί ἔρμηνεῖα (1t)

τῆς προσευχῆς τοῦ, Πάτερ ἡμῶν. (2t)

α'. Πάσης μέν θεοπνεύστου Γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις γί-

νεται τοῖς προσέχουσιν εὐσεβείας ἐπίγνωσις· ἡ δέ
σεπτῆ τῶν Εὐαγγελίων γραφή ὑψηλότερῶν ἐστὶ διδα-

γμάτων ὑπεροχή· τὰ γάρ ἐν αὐτοῖς ἐμφερόμενα

λόγια ὑψίστου Βασιλέως ὑπάρχει θεσπίσματα. Διό

καί φοβερὰ τίς ἠπειλήται κόλασις τοῖς μή φυλάττου-

σιν ἀκριβῶς τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα. Εἰ γάρ τῶν ἐπί

γῆς ἀρχόντων ὁ παραβαίνων τοὺς νόμους ἀπαραίτητον (10)

ὑφίσταται κόλασιν, πόσῳ μᾶλλον ἀφορήτοις ἐκδοθήσε-

ται βασάνοις ὁ τοῦ ἐπουρανίου Δεσπότητος ἀθετῶν τὰ

προστάγματα ;

Johannes Chrysostomus, Ser. Eccl. ;, De angusta porta et in ora-tionem
dominicam [Sp.]. 2062. 141

Εὐχαριστῶ τόν συνάδελφο κ. Συμεών Πασχαλίδη, πού ἐνετόπισε τό
σχετικό χωρίο.

Β' Ἴσοκράτους, πρὸς Δημόνικον Παραίνεσις

*Εἰς πολλά μέν πράγματα, ὦ Δημόνικε, θέλομεν εὐρεῖ ὅτι πολύ διαφέρου-
σιν αἱ γνῶμαι τῶν σπουδαίων καί τὰ διανοήματα τῶν φαύλων· πολύ δέ μεγί-
στην διαφορὰν ἔχουσιν εἰς τὰς ἀναμεταξύ των σχέσεις, διότι οἱ μέν φαῦλοι
τοὺς φίλους των μόνον ὅταν εἶναι παρόντες τοὺς τιμῶσιν, οἱ δέ σπουδαῖοι καί
ὅταν εἶναι μακρὰν τοὺς ἀγαπῶσι καί τὰς μέν σχέσεις τῶν φαύλων ὀλίγος και-
ρός τὰς διαλύει, τὰς δέ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ὅλως ὁ καιρός δύναται νά
τὰς ἐξαλείψῃ. Στοχαζόμενος λοιπόν ὅτι πρέπει ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσι τήν
δόξαν καί οἰκαιοποιοῦνται τήν παιδείαν, πρέπει νά μιμῶνται τοὺς σπουδαίους
καί ὄχι τοὺς φαύλους ...*

Στό πρωτότυπο κείμενο τοῦ Ἴσοκράτους τό παραπάνω κείμενο έχει ως
ἐξῆς :

Ἐν πολλοῖς μὲν, ὦ Δημόνικε, πολὺ διεστῶσας εὐρήσομεν τὰς τε τῶν σπουδαίων γνώμας καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας, πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις· οἱ μὲν γὰρ τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν, οἱ δὲ καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσιν, καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας ὀλίγος χρόνος διέλυσε, τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας οὐδ' ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. Ἡγούμενος οὖν πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένου καὶ παιδείας ἀντιποιουμένου τῶν σπουδαίων ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων μιμητὰς ... (ἔκδ. Ἐ. Brémond, G. Mathieu, Les Belles Lettres).

Ὁ Γ. Βαΐτσης σχεδίασε γιὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας, πολὺ ἐπιμελῶς, καὶ Παγκόσμιο Χάρτη χρησιμοποιώντας μελάνη καὶ ὑδρόχρωμα γιὰ τὴν ἀπεικόνιση τῶν ἡμισφαιρίων, τῶν θαλασσῶν, τῶν, τότε, ἐπικρατειῶν κλπ.

Ὁ ἴδιος ἦταν καὶ βιβλιόφιλος καὶ εἶχε συγκροτήσει πλούσια βιβλιοθήκη ἢ ὅποια σκορπίσθηκε ἀπὸ τὴν κακότητα τῶν καιρῶν. Ἀπὸ βιβλία τῆς περιόδου τῆς φοιτήσεώς του στὴν Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολῆ, σημειῶνω τὰ κάτωθι :

Ἐγχειρίδιον Περί τῆς τῶν σφαιρῶν χρήσεως, συντεθέν παρά τοῦ ἔλλογιμωτάτου, καὶ ἐπιστημονικωτάτου Κυρίου Κυρίου Κωνσταντίνου Γορδάτου Χίου, Ἔτι δὲ καὶ Πρόκλου Περί σφαίρας, Ἀναλώμασι τοῦ Παναγίου, καὶ ζωοδόχου Τάφου τυπωθέν ἵνα δωρεάν παρέχεται, καὶ μεθ' ὅσης οἴον τε ἦν τῆς ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας διορθωθέν, Ἐνετίησι, ἀψλ', Παρά Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

Μολιέρου, Ἄριστα Ἔργα, ἐξελληνισθέντα ὑπὸ Ι. Ἰσιδωρίδου Σκυλίση, κωμωδιῶν Μισάνθρωπος, Ταρτοῦφος, Φιλάργυρος, μετὰ εἰκόνας καὶ πανομοιότυπου ἐπιστολῆς Α. Κοραῆ, ἐν Τεργέστη, Τύποις τοῦ Αὐστριακοῦ Λόυδ 1871.

Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, χάριν τῶν περὶ τὴν Θεολογίαν σπουδαζόντων ὑπὸ Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Δ. Φ. καὶ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ριζαρείῳ Σχολῇ, ἔκδοσις πρώτη, Ἀθήναι 1872.

Ἰωάννου Β. Ἀντωνιάδου, Καθηγητοῦ τῆς Ὄθωμανικῆς ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ, Γραμματικὴ τῆς Ὄθωμανικῆς Γλώσσης μετὰ Γυμνασμάτων, Μέρος Α', ἐν Σμύρνη, Τυπολιθογραφεῖον Β. Τατικιάν 1895.

Τοῦ Παναϊδεσιμωτάτου καί Ἐπιστημονικοτάτου Κυρίου Κυρίου Παλά-νου Βασιλοπούλου, Ἀρχιπρεσβυτέρου καί Διδασκάλου Ἰωαννίνων, Ἐκθεσις Ἀκριβεστάτη τῆς ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ, Νῦν Πρώτον Τύποις Ἐκδοθεῖσα Φιλο-τίμῳ Δαπάνῃ, Τοῦ Ἐκλαμπροτάτου καί Περιβλέπτου Μπεϊζαδέ, καί Μεγάλου Διερμηνευτοῦ τῆς Κραταιᾶς Βασιλείας τῶν Ὄθωμανῶν Κυρίου Κυρίου Σκαρλάτου Καλλιμάχη, Ἐνετίησιν αωγ' 1803, Παρά Πάνῳ Θεοδοσίου τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Ἐρμηνεία εἰς τὰ Τέσσαρα Ἱε-ρά Εὐαγγέλια, Μεταγλωττισθεῖσα εἰς ἀπλῆν φράσιν παράτινος σοφοῦ καί πεπαιδευμένου ἀνδρός ἀνωνύμου τὰ νῦν ... τύποις ἐκδοθεῖσα διὰ δα-πάνης τοῦ Τιμιωτάτου καί χρησιμωτάτου Κυρίου Κωνσταντίνου Τζελεχούρι ἐκ πό-λεως Πρεμετῆς, ἐκ τοῦ κλίματος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀχιριδῶν καί ἀφιερω-θεῖσα παρ' αὐτοῦ τῇ Ἁγιωτάτῃ τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῇ Με-γάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐπιμελεία καί διορθώσει τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Κυρίου Γεδεῶν Ἱεροσολυμίτου τοῦ Κυπρίου, εἰς κοινήν ὠφέλειαν τῶν Ἀναγιγνωσκομένων, Ἐν Λιψία τῆς Σαξωνίας, παρὰ Ἰωάννη Γολτλόπ Ἐμμανουήλ Πρεϊτκόφ ἀψξά'

[Γεώργιος Βαΐτσης Ψύρης, ἐκ Μακρυνίτσης τοῦ Βόλου ἔτος 1881 σωτή-ριον Κ/Πόλις]

Κυριακοδρόμιον ... συντεθέν ὑπό τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκό-που Νικηφόρου, τοῦ πρώην Ἀστραχανίου καί Σταυρουπόλεως, ... Ἀναλώ-μασι τοῦ Παναγίου Τάφου, τ. Α', ἐν Μόσχᾳ, Ἐν τῷ Τυπογραφείῳ τῆς Ἁγιωτάτης Συνόδου, ἔτει 1837.

Dictionnaire National ou Dictionnaire Universel de la Langue Française ..., par M. Beshernelle aîné, tome premier, douzième édition, Paris, Garnier Frères-Libraires-Éditeurs, 1867.

Τελικῶς ὁ Γεώργιος Βαΐτσης ἐπέστρεψε στήν Κπολη καί συνέχισε τίς σπουδές του πού εἶχε διακόψει, ὅπως εἶδαμε, τό 1882. Τό προηγούμενο ἔτος ἡ πατρίδα του, ἡ Μακρυνίτσα τοῦ Πηλίου, ὅπως καί ὅλη ἡ Θεσσαλία, προ-σαρτήθηκε στό ἐλεύθερο ἑλληνικό κράτος. Ἀκολούθησε ὁ ἑλληνοτουρκικός πόλεμος τοῦ 1897, ὅποτε ὁ 35χρονος, πλέον, Γ. Βαΐτσης ἐγκατέλειψε ἐκ νέου τήν Κπολη γιά νά καταταγεῖ ἐθελοντής στόν ἑλληνικό στρατό. Ἀπό τότε ἐγκαταστάθηκε στόν Βόλο, νυμφεύθηκε τήν Ἑλένη Κανδόλα, μέ τήν ὁποία

απέκτησε τρεις θυγατέρες και δύο υιούς, εργαζόμενος ως γραμματεός της Κοινότητας Μακρυνίτισης και έπειτα ως γραμματεός των δικαστηρίων της πόλεως. Απέθανε το 1942.

Όσο για την σημερινή κατάσταση της Μεγάλης του Γένους Σχολής, αυτή από την ίδρυσή της τελεί υπό την έποπτεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γι' αυτό, άλλωστε, και ονομάζεται Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Όπως όλα τα όμογλωσσα σχολεία της Βασιλευούσης υπάγεται οργανικά στην όμογένεια, έλέγχεται, όμως, από τό Έπουργείο Παιδείας της Τουρκίας. Τά τελευταία έτη κατά μέσον όρον φοιτούν στην Μεγάλη του Γένους Σχολή 50-55 μαθητές, εκ των οποίων αρκετοί είναι Άσσυροχαλδαϊκής καταγωγής. Η σχολή έγινε μεικτή από τό 1987, όταν έκλεισε τό κοντινό της Ίωακείμιο Παρθεναγωγείο. Αποτελείται από τό Γυμνασιακό και Λυκειακό Τμήμα. Τά δύο αυτά Τμήματα περιλαμβάνουν έκαστον τρεις τάξεις μέ κατευθύνσεις στους κλάδους της Γλώσσας, της Φιλολογίας, των Μαθηματικών και των Έπιστημών. Τά μαθήματα διδάσκονται κατ' άμοιβαίότητα στην έλληνική και τουρκική. Τά μαθήματα πού διδάσκονται στην έλληνική είναι: Έλληνικά (άρχαϊα και νέα), Μαθηματικά, Φυσιογνωστικά, Φυσική, Χημεία, Φυσική Άγωγή, Θρησκευτικά, Καλλιτεχνικά, Μουσική, Φιλοσοφία, Λογική, Ίστορία της Τέχνης, Βιολογία, Ύγιεινή, Ψυχολογία.

Τά μαθήματα πού διδάσκονται στην τουρκική είναι: Ίστορία, Γεωγραφία, Ηθική, Κοινωνιολογία, Στρατιωτικά.

Στήν Σχολή διδάσκουν 14 Έλληνες και 7 Τουρκοί καθηγητές. Οί απόφοιτοι μπορούν νά εισαχθούν στά άνώτερα και άνώτατα εκπαιδευτήρια της Τουρκίας, της Ελλάδος και σέ άλλα ξένα Πανεπιστήμια.³⁵

ΑΡΙΘΜΟΣ 216

Η

ΜΕΓΑΛΗ

του

³⁵ Σταυρίδης, *Πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή*, 216-217.

ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗ

Πιστοποιεί ότι απολυμένου του έξης πιστοποιητικού, έδόθη αντίγραφον αυτού ίσον άπαράλλακτον τῷ πρωτοτύπῳ, ἔχον ὡδε.

«Η έν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλη του Γένους Σχολή πιστοποιεί ότι ό έκ Μακρυνίτσης του Βόλου Γεώργιος Βαϊτζης Ψύρης ετών είκοσι (20) διήκουσε τακτικῶς καί έπιμελῶς τῶν έν αὐτῇ διδασκομένων μαθημάτων συμφώνως τῷ προγράμματι, μέχρι τῆς πέμπτης τάξεως καί αὐτῆς συμπεριλαμβανομένης (ισοδυναμούσης τῆ Β' τάξει τῶν έν Ἑλλάδι γυμνασίων), άξιωθείς κατά τās δημοσίους έξετάσεις του βαθμοῦ «πάνυ καλῶς» άπεχώρησε δέ τῆς Σχολῆς κατά Μάρτιον του 1882 ἔτους. Αίτησαμένῳ δέ αὐτῷ έδόθη τό παρόν ένδεικτικόν ὅπως χρησιμοποίηση αὐτῷ ὅπου δεῖ, Ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆ 29 Μαρτίου 1882.

Ὁ Σχολάρχης
Τ.Σ. Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Παλαμᾶς

Ὁ Γραμματεὺς
Αν. Χουρμουζιάδης

ὅτι άκριβές αντίγραφον
Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῆ 24 Ἰουνίου 1890
Ὁ Σχολάρχης
Αρχιμ. Μ. Κλεόβουλος

Ὁ Γραμματεὺς Β. Δ. Καλλίφρων
Σφραγίς Διευθύνσεως
τῆς Μ. του Γ. ΣΧΟΛΗΣ

Τό Προξενικόν Γραφεῖον τῆς ένταύθα Β. Ἑλληνικῆς Πρεσβείας έπικυροῖ τό γνήσιον τῆς άνω ύπογραφῆς του Σχολάρχου τῆς Μ. του Γένους Σχολῆς Αρχιμανδρίτου Μ. Κλεοβούλου

Ἐν Πέραν τῆ 27 Ἰουνίου 1890

Ὁ Γενικός Πρόξενος Διευθυντής κ. αν.

Υπογραφές δυσανάγνωστες

A. Πιστοποιητικό

B. Τετράδιο Έξηγήσεων

Γ. Διπλώματα Ίωακείμ τοῦ Γ' 1881

Δ. Διπλώματα Διονυσίου τοῦ Ε' 1888